

Реферат на тему: "Антивоєнний пафос у творах визначних письменників Е.М.Ремарка, Е.Хемінгуея, Г.Белля, Б.Брехта"

Тематично-літературні

Реферат на тему:

"Антивоєнний пафос у творах визначних письменників Е.М.Ремарка, Е.Хемінгуея, Г.Белля, Б.Брехта"

Антивоєнний пафос у творах визначних письменників Е.-М. Ремарка, Е. Хемінгуея, Г. Белля, Б. Брехта (за вибором) ХХ століття увійшло в історію не лише як пора визначних звершень і досягнень у різних сферах людської діяльності, а й як епоха жорстоких воєн, що вплинули на розвиток суспільства. Невипадково, що темі антигуманної сутності війни присвячено чимало літературних творів у різних країнах світу.

Вагому частину творчого доробку німецького письменника Еріха-Марії Ремарка (1898-1970) становлять твори про трагедію "втраченої генерації" (покоління молодих людей, які стали жертвами безглуздої Першої світової війни): "На Західному фронті без змін" (1929), "Повернення" (1931), "Три товариші" (1937), "Чорний обеліск" (1956). А такі його романи, як "Життя у позику" (1959), "Ніч у Лісабоні" (1962) і "Тіні в раю" (1971), присвячені темі страждань і поневірянь німців-емігрантів у роки Другої світової війни. Антимілітаристське та антифашистське спрямування мають романи письменника "Тріумфальна арка" (1946), "Іскра життя" (1952), "Час жити і час помирати" (1954). Усі його твори об'єднує пафос ненависті до війни, її жахів, віра в торжество людського духу, перемогу над мерзенним світові зла.

Романи "На Західному фронті без змін", "Повернення" і "Три товариші" — це своєрідна трилогія про долю "втраченої генерації". У романі "На Західному фронті без змін" автор змальовує моторошні звуки бою і неймовірну тишу перед ним, показує людину з її страхом, стражданнями і переживаннями. У жорстокій битві немає переможців і переможених, а є тільки жертви. Розкриваючи жахливу безглузду сутність кривавої бійні, Ремарк в експресіоністській манері, часом навіть натуралістичне, змальовує її будні. Смерть тут іноді жаданіша від життя, проте герої Ремарка за будь-яких обставин зберігають даровану Богом силу духу, яка не дозволяє їм перетворитися на звіра, допомагає зберегти в собі Людину.

Долю колишніх фронтовиків після війни змальовано в романі "Повернення". Страхітливою і потворною постає перед героями твору повоєнна дійсність. Розпач, відчай, страх перед жалюгідним існуванням огортають душі тих, що вижили в пеклі війни. Дружба, що берегла під час лихоліття, у мирний час вже не має того значення для колишніх фронтовиків. Декого з них не полишає відчуття страху і самотності, що

призводить часом до самогубства, а деякі стають покидьками суспільства. Та все ж роман пройнятий оптимізмом: людина, незважаючи на жахи війни, не втрачає віри в торжество добра.

Головний герой роману "Тріумфальна арка" лікар Равік у пошуках мети життя творить добро для людей, не замислюючись над тим, що це є обов'язком кожного. Без віри в доброту людської душі втрачається опора в розхитаному війною світі.

Життя людини — це наче спалах серед вічності буття, — таку думку висловлює Ремарк у романі "Іскра життя". Цей твір розповідає про страждання, повне вір'яння в'язнів фашистського концтабору, про велич людини, яка навіть у нестерпних умовах зберегла свою гідність.

Процес очищення душі від гріхів минулого, усвідомлення власної причетності до злодіянь фашистів виявляється тяжким і болісним для солдата вермахту, головного героя роману "Час жити і час помирати". На прикладі його долі автор висвітлює проблему історичної розплати, спокути німецького народу перед людством, проблему національної самосвідомості. Письменник відверто говорить про страшні злочини фашистів проти людства, тому що тільки правда зможе допомогти німецькому народові усвідомити власний гріх перед світом. І Ремарк вірить у свій народ, у те, що він знайде сили скинути з себе облуду фашизму, адже зло не може довго жити, і йому настає "час помирати".

З-поміж творів Еріха Марії Ремарка на антивоєнну тему вирізняється роман "Три товариші", в якому письменник розглядає проблему "війна і людина" в нетрадиційному для нього дусі. Автор переносить свою увагу з "втраченої генерації" взагалі на конкретну людину з цієї генерації— розтоптану, занапащену війною, але не зламану духовно.

"Три товариші" — роман теж про війну, але вже ту, яку ведуть колишні фронтовики з жахливою дійсністю міжвоєнних десятиліть, війну особисту — зі своїм "я". Автор глибоко проникає в душу колишнього солдата-фронтовика, світ його переживань. Жертви війни, колишні фронтовики, прагнуть знайти своє місце в цьому жорстокому світі.

У центрі твору— розповідь про життя трьох товаришів-фронтовиків під час економічної розрухи та інфляції. Хоч у "Поверненні" Ремарк зобразив руйнування фронтового братерства, він не втратив віри в цей осередок людяності й добра, бо знав: той, хто бачив смерть, навчився цінувати життя. Трьох героїв — Роберта Локампа, Отто Кестера і Готфріда Ленца — пов'язує глибока чоловіча дружба, яку вони зберегли з окопних часів. Вони всіляко намагаються вижити у світі злиднів, морального бруду, лицемірства. Тому роман "Три товариші" став гімном міцній чоловічій дружбі, яка допомагає вижити в хиткому повоєнному світі.

Війна, або точніше, людина на війні і людина, що повернулася з війни, але несе в собі її невиліковні сліди, стали однією з найважливіших тем і у творчості американського письменника Ернеста Хемінгуея (1899-1961). Тема людини, що повернулася з війни, цілої генерації, фізично й морально скаліченої війною, у повну

силу зазвучала в першому романі цього письменника — "Фієста". Письменник показав у ньому трагедію спустошеності, бездуховності буття "втраченого покоління", що пройшло крізь пекло війни.

Тема хиткості й незахищеності людського щастя стала центральною в романі "Прощай, зброє!" (1929), в якому Хемінгуей знову звернувся до теми "втраченого покоління", викинутого війною в життя без ідеалів і надії. У цей роман письменник вклав усю свою ненависть до безглуздої й антилюдяної війни. Жорстокість цієї бойні стає особливо відчутною, коли в атмосфері крові й страждань розквітає світле почуття кохання між героєм та героїнею. Це кохання пройняте передчуттям трагедії. Герой роману лейтенант Фредерік Генрі стільки пережив, побачив, втратив, що вирішив "забути про війну" й укласти "сепаратний мир": він дезертирував з діючої армії.

Генрі намагається знайти порятунк в особистому щасті з Кетрін, яку кохає щиро й віддано. Але смерть Кетрін позбавляє Генрі всього. Твір гнівно засуджує війну як явище антилюдяне у своїй основі, спрямоване проти всього сущого на землі, як кривавий спосіб розв'язання проблем, жодна з яких нічого не варта порівняно із життям людини.

Під час громадянської війни в Іспанії Е. Хемінгуей був військовим кореспондентом (1937-1940). Ці враження стали поштовхом до написання п'єси "П'ята колона" (1938) і роману "По кому подзвін" (1940), у яких письменник порушив проблему відповідальності кожної людини за долю всього людства. У "П'ятій колоні" йдеться про боротьбу проти агентів-франкістів у Мадриді, її герої-контррозвідники своє особисте життя приносять у жертву справі, якій служать, задля врятування життя інших. Герой роману "По кому подзвін" Роберт Джордан гине у боротьбі з фашизмом, але смерть його не безглузда, оскільки "він боровся за те, у що вірив".

У роки другої світової війни Е. Хемінгуей особисто брав активну участь у воєнних діях, а в післявоєнний період написав роман "За рікою, в затінку дерев" (1950), у якому знову чітко прозвучала антивоєнна тема. Головний герой цього роману, полковник Кантвелл, професійний військовий, що брав участь у двох світових війнах, приходить до заперечення війни. Проте, на відміну від представників "втраченого покоління", він не відчуває занепаду в своїй душі. Кантвелл бачить і добре розуміє ситуацію, що склалася в сучасному світі. Він усім серцем ненавидить фашизм і мілітаризм, які для можновладців часто пов'язані зі сферою бізнесу, але протистоять мирному щастю людей. Тому будь-яку війну цей герой вважає антигуманною справою, що суперечить людській природі й несе із собою зло.

Війна у творах німецького письменника Генріха Белля (1917-1985) — це війна переможених. Він зображує її останній період — період відступу й поразок, але так само, як і Е. М. Ремарка та Е. Хемінгуей, Белля цікавила не сама війна, а людина на війні. Саме ця людина, її страждання стають центральним об'єктом зображення. Німецький письменник фактично не змальовує фашизм як явище. Його герої — солдати,

єфрейтори, фельдфебелі, обер-лейтенанти — прості служаки, виконавці чужої волі, які не знайшли в собі сили протистояти фашизму, а тому самі певною мірою

страждають від своєї причетності до його злочинів. Г. Белль не виправдовує їх, а співчуває їм як людям.

Вже в епіграфі до роману "Де ти був, Адаме?" йдеться про відповідальність кожного за скоєне, й жодне виправдання тут нічого не важить. Та й у заголовку відчувається якщо не звинувачення, то докір.

Роман складається з кількох новел, об'єднаних між собою "героями, що повертаються" (це явище, як і "втрачене покоління", було породжене війною, тільки цього раз лише в самій Німеччині). Перед читачем проходять різні образи, різні характери: лікар Шміц і фельдфебель Дінайдер, що не відступили разом із армією, а залишилися разом з пораненими; шинкар Фінк, який усюди тягав за собою валізу з вином; доктор Грек, що страждає тяжким колітом; Файнгальс, що покохав єврейку, — усі вони не схожі один на одного, але всіх їх об'єднує одна доля: вони приречені. І гуманізм Бел-ля полягає в тому, що він бачить у цих людях не просто безособову масу, яка бездумно виконує накази. Він розрізняє в ній людські індивідуальності — не найкращі, не найдосконаліші, а "маленькі", сірі, нікчемні, підкорені чужій волі, проте варті співчуття. Адже вони не завжди були солдатами на цій ганебній війні. Вони хочуть жити, кохати, але вже усвідомлюють свою приреченість і не чинять жодного опору.

Невеличке оповідання Г. Белля "Подорожній, коли ти прийдеш у Спа..." пройняте глибоким антивоєнним пафосом, до того ж йдеться в ньому про заперечення не тільки фашизму, а й будь-якої війни взагалі.

Сюжет оповідання будується на поступовому впізнаванні головним героєм, молодим пораненим солдатом, гімназії, в якій він навчався протягом восьми років і яку залишив усього три місяці тому, коли був відправлений прямо зі шкільної парти на фронт.

Детально змальовуючи реквізит гімназії тогочасної фашистської Німеччини (погруддя німецьких володарів від "великого курфюрста до Гітлера", "взірці австрійської породи" на стінах, погруддя Цезаря, Ціцерона, Марка Аврелія, зображення Зевса, Ніцше і т. п.), Белль підказує читачеві, що подібні атрибути відповідають певній системі виховання, і, у даному випадку, виховання расизму, власної вищості та непереможності.

Ковзаючи поглядом по картинах та скульптурах, герой залишається байдужим, тут усе для нього "чуже". І лише потрапивши на операційний стіл, що був у залі для малювання, він впізнає напис, видряпаний на дошці його рукою: "Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...". І в цю ж мить він усвідомлює свій стан— у нього немає обох рук і правої ноги. Ось чим закінчилася система виховання, яку встановили "вони" (фашисти) в гімназії святого Хоми (християнській гімназії, один із постулатів якої, напевно ж, збігався з біблійною заповіддю "Не вбий").

Не випадково вчитель примушував писати на дошці саме давньогрецький двовірш про битву спартанських воїнів під Фермопілами — давню формулу подвигу у справедливій війні. Фашисти по-фарисейськи прагнули ототожнити себе зі

спартанцями. Вбиваючи в молоді голови ідею про справедливі війни, готуючи їх до героїчної смерті, фашистські ідеологи насправді готували для Гітлера "гарматне м'ясо", необхідне для звершення його антилюдських намірів. Проте світ визнав героїзм відважних воїнів Спарти і він же засудив гітлеризм, повставши проти нього і знищивши спільними зусиллями.

Тема війни та її засудження проходить крізь усю творчість Генріха Белля. Проте поступово відбувається певний її розвиток: спочатку змальовувався останній етап війни ("Де ти був, Адаме?", "Поїзд точно за розкладом", "Подорожній, коли ти прийдеш у Спа..." та ін.), потім війна як тривожне минуле, як примарний привид, що визначає долі людей, порушує спокійний хід життя, тривожить спогадами пам'ять дорослих та калічить дитячі душі ("Дім без хазяїна", "І не сказав жодного слова", "Мовчання доктора Мурке" тощо), і, нарешті, війна, яка перестає бути минулим, а владно втручається в сьогодення, — фашизм не зник, він лише змінив свої форми, а вбивці стали інакше зватися ("Більярд о пів на десяту" та ін.). Белль уміє навіть у буденному показати трагічне. А трагізм письменника породжений другою світовою війною, яка чорною тінню проходить крізь життя й оголює усі протиріччя сучасного світу.

Один із найвизначніших драматургів нашого століття, прозаїк, діяч і теоретик театру Бертольт Брехт все своє життя присвятив боротьбі із злом, роз'ясненню, у чому полягає антилюдяність війни, облудності обіцянок воєнної пропаганди.

У 1939 році із вбивчим сарказмом Б. Брехт заявив: "Письменники не можуть писати з такою швидкістю, з якою уряди розв'язують війни: адже, щоб творити, необхідно — думати". Це було сказано з приводу кровопролитної Другої світової війни. У цьому ж 1939 році Брехт пише п'єсу "Матінка Кураж та її діти". Письменник розумів, що "маленька людина" часто підтримує війну лише тому, що сподівається на ній розбагатіти. На думку Брехта, піддаючись спокусі збагачення, прості німці дають затягнути себе в тенета спільних з фашистами злочинів, що приведе народ до жахливих втрат і катастроф.

Дія п'єси "Матінка Кураж та її діти" відбувається в часи Тридцятилітньої війни. Головна героїня твору — Анна Фірлінг, маркітантка, — одержала прізвисько Кураж (Хоробрість) за те, що, ризикуючи життям, під гарматним вогнем вивезла з Риги п'ятдесят буханців хліба, бо вибору в неї не було — або ризикувати, або розоритися.

У неї своя житейська філософія щодо війни — вона не хоче в неї "занадто" встрявати, а лише настільки, щоб отримати зиск і не постраждати. У матінки Кураж троє дітей: старший син Ейліф — "хоробрий і розумний", молодший Швейцеркас — "дурний, зате чесний" і німа донька Катрін — "ні риба ні м'ясо". Проте вона сподівається, що війна не торкнеться її дітей. "Ти хочеш вигодувати на війні свій виводок, а данину війні хай платять інші", — говорить їй фельдфебель на самому початку п'єси. І відразу матінка Кураж сплачує першу частину свого боргу війні — фельдфебель з вербувальником зманюють її старшого сина Ейліфа до війська: Хоче війною жити, Мусить їй щось та сплатити.

Залишившись удвох з донькою, Анна далі йде за військом, торгуючи вином,

солдатськими чобітьми, що були у вжитку, білизною, хлібом. Вона не полишає своїх мрій розбагатіти: "Війна йде непогано... Трошки передбачливості, трошки обережності, і я підторгую грошенят".

Втрата за втратою переслідує маркітантку, і Анна починає розуміти, що має спільну долю з усіма, хто бере участь у війні, її молодший син Швейцеркас загинув, рятуючи касу переможеного протестантського полку. Матінка Кураж могла його врятувати, але ціною втрати фургону. Поки материнська любов боролася з жадібністю, сина розстріляли: "Здасться, я надто довго торгувалась". Старшого сина розстріляли за мародерство під час перемир'я, хоча таке ж мародерство під час військових дій було розцінене як "подвиг" "в ім'я Бога, у війні за віру".

"Бодай вона запалась, ця війна!" — вигукує матінка Кураж, втративши синів. Але тільки торговельні справи пішли вгору, вона відразу змінює думку: "Не ганьте війни, я не дозволю". У кінці п'єси гине її молодша дочка Катрін. Вона, пожертвувавши власним життям, розбудила місто Галле, яке зненацька вночі хотів захопити ворог. Відчаю матінки Кураж не має меж:

Люлі-люлі, ти не знай

Горя і наруги.

В Польщі перший син поліг,

Хто зна, де мій другий

Матінка Кураж втратила на війні все. Та ледь встигнувши попрощатися з мертвою дочкою, не поховавши її, Анна впрягається у свій фургон і далі йде за солдатами. Вона навіть не зрозуміла, що сама винна у загибелі власних дітей. Але її сліпота допомагає прозріти глядачам і донести до них, що грабіжницькі війни не принесуть ні добра, ні щастя: "Великі пани кажуть, ніби вони ведуть війну лише заради страху Божого, тільки за добрі та гарні діла. А як придивишся ближче — і вони зовсім не такі йолопи, а воюють заради свого зиску".

Бертольд Брехт все своє життя послідовно відстоював ідею боротьби за мир. Головна думка його творів — необхідність моральної відповідальності людини перед собою і суспільством. Він заперечував право можновладців розпоряджатися життям простих людей. А з іншого боку, письменник бачив, як легко маніпулювати масами: "Авжеж, вони знають нас і вміють з нами поводитися. Сісти! — і ми вже сидимо. А хто сидить, не бунтує".

Після закінчення Другої Світової війни Брехт писав: "Великий Карфаген вів три війни. Він був ще могутній після першої, ще залюднений після другої. Його неможливо було відшукати після третьої". Ці слова Брехта звучать застереженням байдужим, тим, хто сподівається, що його не торкнуться наслідки війни.